

ברטולט ברכט

אנטיגונה, שני קטעים

האודה על האדם

נוֹרָאוֹת יֵשׁ הַרְבֵּה. אַךְ אֵין
 נוֹרָא מִן הָאָדָם.
 כִּי הוּא, בְּלִילָה
 בָּיִם, בְּנֹשׁוֹב אֶל מוֹל הַחֹרֶף
 רוֹחֵ-דְרוֹם, מִפְּלִיג
 בְּבָתִּים מְכַנְפִּים שׁוֹרְקִים.
 וְאֵת הָאָדָמָה הַנְּעֵלָה, הַשְּׂמִימִית,
 שְׂאִינָה נִשְׁחַתֶּת, שְׂאִינָה נִלְאִית,
 הוּא מִיַּגַּע בְּמַחְרָשָׁה עֲקֹשֶׁת
 שְׁנָה שְׁנָה,
 דוֹפֵק הַלֹּוֹךְ וְשׁוֹב אֶת הַסּוֹסִים.
 עוֹף-כְּנָף קְלִיל-גּוֹ
 הוּא שׁוֹכֵה בְּרֶשֶׁת,
 וְאֵת מְשַׁפַּחַת חֵיוֹת הַבַּר,
 וְאֵת יְצוּרֵי פּוֹנְטוֹס הַנּוֹזְנִים מְמַלַּח
 בְּחִבְלִים קְלוּעִים בְּעָרְמָה הוּא צָד,
 הָאָדָם רַב הַיָּדַע.
 בְּתַחֲבוּלוֹת הוּא לוֹכֵד אֶת חֵית הַטֶּרֶף
 הַלָּנָה בְּהָרִים וּמְשׁוֹטְטֶת.
 עַל צְוָאר הַסּוֹס גַּם הָרַעְמָה
 הוּא שָׂם עָלוֹ, וְעַל הַשׁוֹר, הַמְּשַׁלַּח
 נְטוּל-רֶסֶן עַל-פְּנֵי הַהָרִים.

וְדָבוּר וּמַעוֹף אֲוִירֵי
 שֶׁל מַחֲשָׁבָה וְתַקְנוֹת-מְדִינָה
 לְמַד, וּמִפְּנֵי אֲוִיר לַח
 נוֹשֵׁב-רַע וּמִפְּנֵי גֶשֶׁם נִתְּךָ
 מְצָא מְנוּס. לְמוֹד-כָּל
 לֹא-לְמוֹד. סוֹפוֹ אֵין.
 רַב עֲצָה בְּכֹל
 לְעוֹלָם לֹא אוֹבְד־עֲצוֹת.
 כָּל זֶה נִתֵּן לוֹ לְאֵין גְּבוּל, אֲךָ
 מְדָה נִמְדָּדָה לוֹ.
 הוּא שְׂאֵין לוֹ אוֹיֵב, נִהְפֵּךְ לְאוֹיֵב
 לוֹ עֲצָמוֹ. כְּצִנְאָר הַשּׁוֹר
 הוּא מְכוּפֵף אֶת צִנְאָר אָחִיו, אֲךָ זֶה
 עוֹקֵר לוֹ אֶת מַעְיוֹ. כְּשֶׁהוּא יוֹצֵא וּבָא,
 עַל רֹאשׁ אָחִיו הוּא דוֹרֵךְ. לְבָדוֹ לְמִלָּא אֶת בְּטָנוֹ
 לֹא יוֹכֵל, אֲךָ חוֹמָה
 הוּא בּוֹנֵה סְבִיב לְקַנְיָנוֹ, וְאֶת הַחוֹמָה
 יֵשׁ לְהַפִּיל! אֶת הַגֵּג
 לְפִתַּח לְגֶשֶׁם! הַאֲנוּשֵׁי לְמָאוּם
 בְּעֵינָיו נִחְשָׁב. וְכֵן, נוֹרָא לְעֲצָמוֹ
 נִהְיָה.

מגרמנית שמעון זנדבנק

העימות בין אנטיגונה לקראון

קראון האם את אומרת, או מכחישה, שְׁאַתְּ עשית זאת?
 אנטיגונה אני אומרת שעשיתי, לא מכחישה.
 קראון אם כך אמרי לי רק, ולא באריכות, קְצָרִי
 האם ידוע לך מה הוכרז
 ברחבי העיר דווקא ביחס לאותו המת?
 אנטיגונה ידעתי. איך זה לא? היה ברור לגמרי.
 קראון ואת העזת כך לעבור על חוק שלי?
 אנטיגונה משום שהוא שלך, של בן תמותה
 לכן יכול גם בן תמותה לעבור עליו ואני
 בת תמותה, רק קצת יותר ממך. ואם אמנם אמות
 בטרם עת, כפי שאני משערת, יהא זה,
 כך אני אומרת, אפילו בבחינת הישג. מי שכמותי
 חיי תלאות חי, האינן זוכה הוא לאיזה
 יתרון קטן במוות? יתר על כן, אילו נטשתי
 לא קבור את המת האחר, בן-אמי
 היה זה מעציב אותי. אבל מוות - לא,
 לא מעציב אותי בכלל. בעיניך טמטום הוא
 פחדני מפני שוכני מרום, אשר ממעל את הקרוע
 לגזרים אינם רוצים לראות לא קבור
 וכך - ממך הרי איני פוחדת - יכול המטומטם
 לשפוט אותי.
 הזקנים עקבות חספוס האב מתחספסים בבת;
 אף פעם לא למדה לחמוק מצו גורל אכזר.
 קראון ובכן אפילו הברזל הכי חזק
 נשבר ונעלם בעקשנות, נמס
 בְּכּוֹר. כזאת תוכלו לראות יום-יום
 אך היא מוצאת סיפוק בעכירת
 חוקים כתובים. זו חוצפתה השנייה:
 כיוון שעשתה, להשתחץ ולצחוק, על שעשתה זאת.
 כמה אני שונא את הנתפס בקלקלתו
 ואת הקלקלה הופך אז למעשה של חן.

וזו המעליבה אותי, למרות קרבת הדם
 אני רוצה, בגלל קרבת הדם, לא לקלל מיד
 לכן אני שואל אותך: כיוון שעשית זאת בסתר
 ועכשיו הכל גלוי, האם תאמרי
 וכך תיפטרי מעונש כבוד, כי צר לך? [אנטיגונה שותקת]
 הזקנים אמרי אפוא מדוע את כל-כך עיקשת?
 אנטיגונה הבא דוגמה.
 קראון לא אכפת לך כלל שאת אצלי ביד?
 אנטיגונה מה עוד תוכל לעולל לי, להרוג אותי?
 קראון יותר מזה - אמנם לא כלום, אך אם את זה אני יכול, יש לי הכל.
 אנטיגונה למה אתה ממתין? הרי מלה אחת ממילותיך
 לא מענגת, ואף אחת מהן לא תענג
 אותי, וגם אני עצמי לא נעימה לך
 אף כי לאחרים הנעמתי כמה שעשיתי.
 קראון את מאמינה שהאחרים רואים את הדבר כדרך שאת רואה אותו?
 אנטיגונה גם הם רואים, גם הם סובלים.
 קראון אינך מתביישת לפרש את מי שכלל לא נשאלו לדעתם?
 אנטיגונה והרי גם הם חולקים כבוד לעצמם-ובשרם.
 קראון גם זה אשר נפל למען הארץ הוא עצמם-ובשרם.
 אנטיגונה עצמם-ובשרם, בן-למודידי.
 קראון וזה שהשתמט, את ערכו את משווה לערך האחר?
 אנטיגונה אף שלא היה משרת שלך, אחי הוא, לעד.
 קראון מובן, אם בשבילך כופר שווה לזולתו.
 אנטיגונה למות למען הארץ ולמות למענך - אלה שני דברים שונים.
 קראון אז אין מלחמה?
 אנטיגונה ודאי. מלחמתך.
 קראון לא מלחמה למען הארץ?
 אנטיגונה למען ארץ זרה. לא די היה לך
 לשלוט באחים בעירם-שלהם
 תבי האהובה, כאשר
 חיינו בה, תחת עצים, בלי פחד; היית
 מוכרח לגרור אותם עד ארגוס, לשלוט
 בהם גם שם. את האחד הפכת לקצב

של ארגוס השלווה, ואת המבוהלים
אתה מפקיר עכשיו, חתוכים לארבע, שיבהילו את עצמם.
קראון [למקהלה] אני מייעץ לכם: לא יגיד דבר, על דבר
לא יגיב, מי שעיניים לו בראש.
אנטיגוניה אבל אני קוראת לכם: בצרתי עזרו לי
וכך לעצמכם גם תעזרו. זה המשתוקק לכוח
שותה ממים מלוחים, אינו יכול לחדול, אנוס
הוא שוב ושוב לשותות מהם. אתמול היה זה האח, היום זו אני.
קראון ואני מחכה
למי שיקפוץ.
אנטיגוניה [הזקנים שותקים] וכך אתם סובלים זאת, סותמים מולו את הלוע.
לא יישכח לכם!
קראון היא רושמת זאת בפנקס.
כדי שנחיה מסוכסכים תחת קורת הגג של תבי.
אנטיגוניה אתה, הצורח אחרות, חי ממדון.
קראון כך, תחילה אני חי ממדון ואחרי־כן בשדה ארגוס!
אנטיגוניה ודאי. ככה זה. מי שזקוק לאלימות נגד זולתו, זקוק
לאלימות נגד אנשיו־שלו.
קראון נראה לי, שאותי היתה החביבה זורקת לעיטים
ולא יזיז לה, לו נפלה לה תבי המסוכסכת
כמאכל לשלטון זרים?
אנטיגוניה אתם, השליטים, מאיימים תמיד כי העיר תיפול
אם נסתכסך, ותהיה מאכל לאחרים וזרים.
אנחנו מרכינים לפניכם את צווארינו וגוררים אליכם קרבנות
וכך, מותשת, מוגשת העיר מאכל לזרים.
קראון את אומרת שהייתי משליך את העיר מאכל לזרים?
אנטיגוניה בהרכינה את ראשה לפניך, משליכה העיר את עצמה
כי האדם, כאשר הוא מרכין את הראש, אינו רואה את הבאות.
רק אדמה הוא רואה, והאדמה, אללי, תקבל אותו.
קראון השמיצי את האדמה, מקוללת, השמיצי את המולדת!
אנטיגוניה לא נכון. אדמה היא סבל. מולדת איננה רק
אדמה, לא רק בית, לא מקום שמישהו מגיר את זיעתו
לא בית הוא זה הצופה חסר ישע באש

אין מכנים מולדת מקום שמרכינים בו ראש.
 קראון לא מכנים ולא מגינים?
 אותך המולדת כבר לא מכנה שלה
 את מנודה כמו שמכנים טינופת מזוהמת
 אנטיגונה מיהם המנדים אותי? הם פחתו
 מאז אתה שולט בעיר, ועוד יפחתו.
 מדוע באת לכרך? יצאת עם רבים.
 קראון איך את מרשה לעצמך?
 אנטיגונה היכן הצעירים, הגברים? הם כבר לא יבואו?
 קראון איך היא משקרת! כולם יודעים שהם בשדה הקרב
 לטהרו בשבילי מאחרוני הגרזינים שנשאר שם.
 אנטיגונה ולבצע בשבילך את הפשעים האחרונים
 להיות אימה, עד אם אבותיהם
 לא יזהו אותם עוד כאשר, לבסוף
 כמו חיות פרא, ייטבחו.
 קראון היא מחללת את המתים!
 אנטיגונה איש טיפש, אין בי שום צורך
 להתעקש על צדקתי.
 הזקנים היא אומללה. שכח לה את דבריה.
 קראון מתי הסתרת אי פעם את הנופלים על מזבח הניצחון?
 הזקנים אבל את, פרועה, אל תשכחי, בגלל
 הצער, את ניצחונה הנפלא של תבי בקרב.
 קראון היא הרי לא רוצה
 שעם תבי יישב בבתי ארגוס. עדיף
 לה לראות את תבי מובסת.
 אנטיגונה מוטב לשבת בין חורבות עירנו
 וגם יותר בטוח מלשבת יחד איתך
 בבתי האויב.
 קראון עכשיו היא אמרה זאת. ואתם שמעתם.
 כל חוק היא הפרה, מופקרת, כמו אורח,
 שלא נשאר ולא רוצים שיחזור,
 חצוף, אורז הוא את תיקו, גונב גדרות.
 אנטיגונה אני רק את שלי לקחתי, ובכל זאת היה עלי

לגנוב אותו.

קראון תמיד רק את האף שלפנייך את רואה, אבל את

סדר המדינה, האלוהי, אינך רואה.

אנטיגוניה הוא יכול להיות אלוהי

אבל אני העדפתי שיהיה אנושי, קראון בן מנויקס.

קראון לכי לך! היית לנו אויבת וכזאת תישארי למטה

שכוחה כמו זה שנקרע לגזרים; אותו מנדים גם למטה.

אנטיגוניה מי יודע, הרי יכול להיות למטה גם מנהג אחר.

קראון שום אויב לא יהיה, גם במותו, ידיד.

אנטיגוניה לא לשנאה, לאהבה, אני חיה.

קראון אז רדי למטה, אם את רוצה לאהוב

ושם תאהבי. שכמותך לא חיים אצלי

כאן למעלה לאורך זמן.

מגרמנית יצחק לאור